

De KNS als metafoor

Jan Calewaert

Stedelijk theaterbeleid

De artistieke en creatieve autonomie van het theater is de eerste vereiste voor een decent theaterbeleid. Als cultuur de wereld dan toch moet veranderen, dan liefst niet op voorschrift van het beleid. Dit beleid moet zich beperken tot het geven van 'maximale kansen' opdat het theater haar rol kan spelen door reflectie, bespiegeling, verbeelding, verstorning van het bewustzijn, experiment. Samengevat: in absolute vrijheid kunnen doen wat zij op en rond een podium wil doen. En toch is het onmiddellijk duidelijk: deze autonomie is altijd relatief. Waar theater niet met eigen geldelijke middelen kan overleven, blijft de afhankelijkheid van o.m. de overheid onafwendbaar.

De huidige situatie, waarbij een onafhankelijke Raad voor Advies de subsidies voor theaters beoordeelt, biedt nochtans de beste garantie om de kloof tussen vrijheid en subsidie te overbruggen. Ook moet vastgesteld worden dat burgemeester Cools op geen enkel ogenblik in het stedelijke theaterbeleid van Antwerpen heeft ingegrepen. Hij heeft geen enkele artistieke vrijheidsbeperking opgelegd aan de KNS en is, volgens Walter Tillemans, nooit op artistiek gebied tussengekomen. De vraag is dan: waar loopt het dan wél mank?

Vrijheid volstaat niet

De opdracht van het stedelijke beleid bestaat erin het theaterlandschap van de stad te organiseren, te stimuleren en ondersteuning te geven. Het enige beoordelingscriterium is uiteindelijk: hoe rijk is het aanbod voor het publiek en hoe groot zijn de kansen voor de artiesten. Uit Antwerpen Cultuurstad '93 is gebleken dat voor een verruimend en vernieuwend aanbod ook een geïnteresseerd publiek bestaat, dat in Antwerpen

gretig op zoek was naar dat aanbod. Reeds in de jaren '80 zorgden deSingel en Monty voor enige doorbraak inzake vernieuwend internationaal theater. Vandaag brengen 'herboren' theaters (Theater Zuidpool-RVT bv.) uitstekende, al te weinig gekende en gesteunde producties. Nieuwe initiatieven zitten boordevol genereuze ideeën, zoals het Wereldculturencentrum, het Cultureel Centrum Berchem, en de coördinatie van de stadsschouwburg; allemaal voornamelijk bezig met niet-westerse en migrantencultuur. Dynamisch en rijk aan aanbod is het interculturele Steenfestival dat weldra aan zijn zesde editie toe is. En natuurlijk zijn daar ook de controversiële, eigenzinnige, onvervangbare theaters, met hun eigen, terecht fantieke publiek, die dikwijls zonder veel middelen in de marge heroïsch voortdoen, zoals de Internationale Scène, het Fakkeltheater, de Zwarte Komodie, enz. Maar was daar ook niet de KNS?

De KNS is geen 'Antwerps' theater

De KNS vertoont geen kenmerken die haar, meer dan de andere theaters in Antwerpen, een recht geven op enig 'Antwerps' privilege. Het gezelschap heeft geen specifieke opdrachten zoals in het Antwerps spelen, stukken van Antwerpse auteurs brengen, een bijzondere aandacht reserveren voor stedelijke of Antwerpse thema's, of op één of andere wijze de 'Antwerpse identiteit' tot expressie brengen. Van dit alles worden wij voorlopig gelukkig gespaard. Daardoor is de KNS uiteraard alleen omwille van historische redenen een gezelschap dat aanzienlijk gesponsord wordt door de stad Antwerpen. Ook juridisch is de gedachte dat de KNS een stedelijk gezelschap is een loutere fictie. Volgens art. 16 van de 'statuten en voorschriften van de Koninklijke Nederlandse Schouwburg' is het ar-

tistisch en administratief personeel in dienst van de KNS-directeur. En ook de KNS-directeur is niet in stadsdienst. Hij wordt wel door de gemeente aangeduid, waarbij hij toelating krijgt om voorstellingen te organiseren in een gebouw van de stad met de personeelsleden die hij in dienst heeft. Zijn wedde wordt door de KNS uitbetaald en bij de RSZ staat de directeur ingeschreven onder het aparte RSZ-nummer van de KNS. De KNS is dus geen stadsdienst maar wel een privé-instelling, evenwel zonder enig juridisch statuut. De KNS is klaarblijkelijk een feitelijke vereniging. Aan de andere kant beschikt het gezelschap niet over eigen technisch personeel. Een dertigtal technici wordt door de zesde stadsdirectie ter beschikking gesteld van de KNS. Dit alles vormt een hybride situatie, zodat er van een 'gezelschap' dat in staat is tot enige artistieke en organisatorische coherentie en tot de uitbouw van een artistiek beleid op lange termijn, eigenlijk geen sprake is. Alleen al het feit dat de directeur, in de chaos waarin hij moet werken, slechts over een 'ambtstermijn' van 4 jaar beschikt, is absurd. Vier jaar is ongeveer de termijn die nodig is om, mits hard werken, afdanken en aanwerven, een artistiek profiel aan een gezelschap te geven. Welke theaterdirecteur wil ondankbare maar dikwijls noodzakelijke maatregelen nemen als hij weet dat hij 3 of 4 jaar later wellicht aan de kant zal staan?

Nochtans heeft de KNS behoefte aan enige heropleving: "De Bourla is gerestaureerd, maar het KNS-gezelschap is in pijnlijk verval", zoals de directie en de medewerkers van deSingel in een vrije tribune van De Morgen schreven.

Wat te doen?

De nieuwe directeur, op wiens aanstelling gespannen wordt gewacht, staat voor een onoverzichtelijke taak. Voor de planning van het seizoen '94-'95 is de tijd te ver gevorderd. Verder zou hij slechts aangesteld worden voor een termijn van 3 jaar, waarvan één reeds gecompromiteerd is. Wat kan hij, geenszins zeker van zijn heraanstelling, onder een overigens nieuw college, nog uitrichten? Uiteraard niets dat van enig nut zal blijken. Tenzij de nieuwe directeur een aantal voorwaarden stelt, zoals bv. dat hij voor

de KNS een statuut mag uitwerken, hetzij als een instelling van openbaar nut (zoals het NTG), hetzij als een vzw; statuut waaronder de meeste andere theaters werken. De discussie omtrent de voorkeur voor de één of de andere juridische vorm zou ons hier te ver leiden, maar in elk geval zijn deze beide statuten elk op zich beter dan geen statuut. Het zal het historisch gewettigde voorrecht zijn van het college dit statuut vast te stellen, en de modaliteiten en samenstelling ervan te bepalen. De aldus geconstitueerde structuur bevestigt of nomineert een directeur voor een onbepaalde duur. Het zijn de bevoegde organen van deze nieuwe structuur die zullen bepalen wanneer de tijd gekomen is om een nieuwe directeur te benoemen.

"Als zij de kant zou opgaan der zuivere propaganda of der zuivere vermakelijkheid zou de maatschappij terugvallen in het moeras van het onmiddellijke, dat wil zeggen tot een leven zonder herinnering zoals van vliesvleugeligen en weekdieren.

Natuurlijk is dat allemaal niet zo belangrijk - de wereld kan het best zonder literatuur stellen. Maar zij kan het nog beter stellen zonder de mens."

(J.-P. Sartre, Wat is Literatuur?)

De directeur moet het gezelschap dan onmiddellijk werkbaar maken. Dit betekent aanwerven en vooral afdanken. Bovendien moet het gezelschap niet alleen afgeslankt, maar ook evenwichtig gemaakt worden (de verhouding oudere-jongere acteurs en vrouwelijk-mannelijke acteurs is vandaag verstoord).

Een andere voorwaarde is dat het gezelschap moet kunnen beschikken over eigen technisch personeel, gekozen door de directie. De samenwerking met het technisch stadspersoneel is immers sinds lang een permanente bron van ergernis, en wordt bevestigd door de huidige directeur Walter Tillemans.

Er moeten ook overgangsmodaliteiten bepaald worden. Vermits deze voorwaarden niet de ondergang van de KNS beogen maar haar redding, moet gepleit worden voor een overgangsregime wat betreft de materiële en financiële steun door de gemeente.

Het gezelschap moet, uit historisch-traditionele overwegingen, als thuishaven over de

Bourlaschouwburg kunnen beschikken. De financiële tegemoetkoming van de gemeente (subsidies en materiële zorgen) moet slechts geleidelijk afgebouwd worden, zodat de gemeenschap conform met het decreet de last kan overnemen.